

УДК 7.011"111" + "312"

КАНОНИ МИНУЛОГО ТА СУЧАСНІ НОВАЦІЇ У МИСТЕЦТВІ: ВЗАЄМОДІЯ ТА ПРОТИРІЧЧЯ

ДУБРІВНА Антоніна, МИРОШНИЧЕНКО Маргарита
Київський національний університет технологій і дизайну, Україна
miroshnichenkomm0@gmail.com

Дослідження розкриває зміст поняття «канон» у мистецтві і його значення в розвитку художньої свідомості. В ході роботи були визначені принципи становлення канону мистецького твору в залежності від епохи. Також, на основі аналізу було виявлено тісну взаємодію між традицією та новаторством.

Ключові слова: канон, мистецтво, новаторство, художня свідомість, художник.

ВСТУП

Сучасне мистецтво набуває нових, нетрадиційних форм. Кожен твір відрізняється своїми стильовими особливостями та несе в собі певну ідею. Проте, доволі часто сучасні концепти мають історичне підґрунтя, спираючись на висловлювання творів минулого, актуалізуючи тему усвідомлення наявного впливу канонів на сучасну культуру. Одвічні ідеї та проблеми трансформуються в новітні форми. Мистецька практика, формуючі позитивне значення набутого історичного досвіду, створювала загальноприйнятні художні образи, які ставали репрезентантами культури. «Кожному епосу дана своя міра цієї свободи. І навіть найгеніальніша сила не в змозі перескочити через кордони цієї свободи», – зазначав В. Кандинський [1].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Актуальність теми дослідження обумовлена розумінням протиріччя між сучасною культурою та віковою спадщиною історії мистецтва, що виражається в переосмисленні системи духовних і культурних цінностей, свободи творчості та дискредитації традиційних форм культури. У зв'язку з цим, проблема співвідношення канону та мистецьких новацій набуває значимості в сфері мистецтвознавства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У поняття «канон» (грец. κανών) закладено розуміння про незмінну (консервативну) традиційну категорію, що не підлягає перегляду сукупності законів, норм і правил у різних царинах життєдіяльності людини. Етимологічно грецький термін «канон» походить від західно-семітського слова qānoh/קָאָנוֹ у значенні «очерет» чи «осока». Так називали серед іншого тростину, яку

використовували в будівництві для точності вимірювань як еталон довжини. У мистецтві канон – це унормована система символічних зразків та технологічних вимог; канон актуалізує питання про співвідношення традиції і новації, взаємодію продуктивної (творчої) та репродуктивної діяльності, межі формалізації систем, критерії істинності нормативних положень, джерела їхнього санкціонування тощо [2]. Дослідження канону, як однієї з форм реалізації художньої мови в різних видах мистецтва, здійснювалося в мистецтвознавстві за допомогою різних понять: художній стиль, напрямок, метод творчості тощо. Явище канонічності тих чи інших прийомів художньої творчості стало предметом обговорення починаючи з другої половини XVIII ст. Термін «канон» в наукових роботах з'явився лише на початку XX ст. Як нормативне явище, поняття канону опосередковано подібне до традиції, стилю та жанру в мистецтві. Канон є світоглядною, ціннісною категорією, що виражає естетичний ідеал епохи.

У працях античних авторів вперше було закладено поняття про канон, якому підкорялось мистецтво. Воно пов'язане з трактатом Поліклета «Канон», що викладає погляди та принципи на пропорції людського тіла.

До досліджуваної теми відносяться праці мистецтвознавців XX ст., спеціально присвячені тлумаченню художнього канону. Серед науковців, що займалися цією проблемою, провідну позицію займає дослідник давньоруського мистецтва Г. Вагнер, який стверджував, що канон не обмежував, а припускав прояв особистісного начала художника. Він пов'язував це явище з індивідуальним характером містичного досвіду, який формував індивідуальність і «художній гносис» [3].

Формуючись упродовж віків, художні погляди та смаки містять особливості, що відповідають світоглядній парадигмі певного історичного періоду. Однак, з плином часу, породжуючи новітні форми, залишається незмінним ядро цих усталених матриць, що зберігає певне ідейне маркування. Дійсно, в художній свідомості довготривалими стають установки, в основі яких закладені не тільки художні переваги, актуальні для самого історичного моменту, а й звернення до проблем, які виходять за рамки певного часу.

У художніх культурах неканонічного типу естетичні цінності формуються не в результаті суворого дотримання вимог норми, а внаслідок порушення правил, з нею пов'язаних. Саме відсутність канону стає умовою здійснення в них художньо-естетичних принципів і стильових особливостей [4]. До художніх культур такого типу відносяться європейська культура Нового та Новітнього часу, починаючи з романтизму і закінчуючи сьогоденням. При цьому, з епохи Відродження, мистецтво активно відходить від середньовічного канонічного мислення до індивідуального типу творчості.

Однак, у розвитку культури відбувається постійне повернення до канонічного типу творчості, навіть у новітніх мистецьких напрямках. І в пост-культурі затверджуються принципи, які з часом набувають рис близьких до канонічних.

Процес становлення індивідуального художнього стилю завжди пов'язаний зі зверненням до художніх поглядів минулого, що мають зв'язок з канонічними установками. Освоївши їх, художник починає створювати нові форми або переосмислювати усталені. Знайомство із канонами минулого дозволяє використовувати віковий досвід для вирішення нових завдань.

ВИСНОВКИ

Отже, традиції та новаторство тісно пов'язані між собою, набуваючи в постмодерністській парадигмі ознак активної взаємодії. Аналіз поняття «канон», що являється утіленням традиційних художньо-естетичних установок, показав наявну тенденцію до наслідування в сучасних мистецьких практиках. Це стосується не стільки формального аспекту у створенні художнього твору, скільки пошуку нового куту огляду, нового «прочитання» класики, через одночасне раціональне її використання та руйнацію класичних естетичних норм та критеріїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кандинский В.В. О духовном в искусстве. Ленинград: Ленинград, 1989. 72 с.
2. Філософський енциклопедичний словник / под ред. В. І. Шинкарук. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України. Абрис, 2002. 267 с.
3. Вагнер Г. К. Канон і стиль в давньоруському мистецтві. Москва: Мистецтво, 1987. 287 с.
4. Лосєв А. Ф. Художні канони як проблема стилю // Питання естетики. Москва: Мистецтво, 1964. С. 351-399.

DUBRIVNA A., MYROSHNYCHENKO M.

CANONS OF THE PAST AND MODERN NEWS IN THE ARTS: INTERACTION AND CONTRADICTION

The study reveals the meaning of the concept of "canon" in art and its value in the development of artistic consciousness. During the work, it was determined the principles of becoming a canon of artistic work depending of the historical period. Also, it was found by analyzing the close interaction between tradition and innovation.

Key words: canon, art, innovation, artistic consciousness, artist.